

Protokół

83. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 26 lutego 2014 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Wspólnej 2 w Warszawie. W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji – według załączonej listy obecności (zał. 1).

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 82. posiedzenia Komisji z dnia 20 listopada 2013 roku.
3. Sprawy bieżące.
4. Przyjęcie sprawozdania z działalności Komisji w 2013 roku.
5. Omówienie zasad latynizacji zapisu języków łemkowskiego i hebrajskiego.
6. Kontynuowanie omawiania zasad opracowywania wykazów obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
7. Dyskusja nad opracowaniem wykazu polskich nazw budowli.
8. Wolne wnioski.

Obrady prowadziła Ewa Wolnicz-Pawłowska, przewodnicząca Komisji.

Ad 1. Przewodnicząca przywitała członków Komisji na pierwszym w tym roku posiedzeniu.

Ad 2. Do protokołu 82. posiedzenia zgłoszono uwagi redakcyjne. Po ich uwzględnieniu protokół przyjęto jednogłośnie (15 głosów za).

Ad 3. K. Przyszewska rozdała członkom Komisji publikacje nazewnicze, które wydane zostały pod koniec ubiegłego roku:

- „Urzędowy wykaz polskich nazw geograficznych świata”;
- „Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych”;
- mapę „Świat – państwa i terytoria niesamodzielne” w wersji składanej z okładką oraz w wersji płaskiej.

M. Zych przedstawił podstawowe dane statystyczne o „Urzędowym wykazie polskich nazw geograficznych świata”. W wykazie tym podano polskie nazwy dla 13 359 obiektów geograficznych (nazwy główne). Dla 11 328 z nich zalecane są egzonymy, dla 1812 pseudoegzonymy (w obu przypadkach nie licząc nazw obocznych), zaś 219 to obiekty transgraniczne znajdujące się częściowo w Polsce – ich polskie nazwy to endonimy, jednak gdy są stosowane dla fragmentów obiektu leżących poza granicami Polski, to można traktować je jako pseudoegzonymy (np. *Karpaty*, *Nizina Wschodnioeuropejska*, *Bug*, *Morze Bałtyckie*). Najwięcej obiektów, dla których zalecane są polskie nazwy, uwzględniono w Europie – 9646, najmniej zaś w Ameryce Południowej – 170. Wśród państw najobszerniejsze są wykazy dotyczące Ukrainy (2222 nazwane obiekty), Białorusi (2020), Litwy (1334), Rosji (1041) i Słowacji (782).

Ze względu na to, że niektóre nazwy powtarzają się w wykazach poszczególnych państw, łącznie w publikacji znalazło się 14 975 pozycji nazewniczych. Ponadto w wykazie

uwzględniono 238 polskich nazw wariantowych (226 egzonimów, 8 pseudoegzonimów, 4 nazwy obiektów znajdujących się częściowo w Polsce), w tym w jednym przypadku podano dwie nazwy wariantowe dla jednego obiektu (*Genezaret* i *Jezioro Galilejskie* dla Jeziora Tyberiadzkiego), a także 254 formy nazw używane w stosunkach oficjalnych i formy długie nazwy (229 egzonimów, 25 pseudoegzonimów) stosowane głównie w odniesieniu do państw, terytoriów niesamodzielnych i jednostek administracyjnych. Oznacza to, że w wykazie podano łącznie 13 850 zalecanych polskich nazw. Uzupełnieniem ich jest 129 polskich nazw historycznych – podanych jednak wyłącznie w celach informacyjnych, przeważnie dla miejscowości, bez ich standaryzacji, czy formalnego zalecania.

Część publikacji	Liczba nazw głównych				Liczba nazw wariantowych	Liczba nazw oficjalnych ²
	razem	w tym:				
		egzonimy	pseudo-egzonimy	obiekty częściowo w Polsce		
1. Europa	9646	8172	1264	210	156	86
2. Azja	1579	1251	326	2	50	62
3. Afryka	710	609	101	0	9	51
4. Ameryka Północna	462	435	27	0	7	19
5. Ameryka Południowa	170	156	14	0	5	14
6. Australia i Oceania	243	202	41	0	3	19
7. Antarktyka	322	301	21	0	2	3
8. Formy podmorskie	355	306	40	9	18	0
Cały wykaz¹	13358	11326	1813	219	238	254

Liczba polskich nazw geograficznych uwzględnionych w wykazie według poszczególnych części publikacji.

¹ Wartość podana w wierszu „cały wykaz” nie jest sumą wartości podanych w wierszach dla poszczególnych części – nazwy niektórych obiektów wymienione są w kilku częściach publikacji.

² Formy nazw używane w stosunkach oficjalnych i długie formy nazwy.

Wykaz podzielony został na osiem części (rozdziałów): siedem z nich odpowiada poszczególnym częściom świata (Europie, Azji, Afryce, Ameryce Północnej, Ameryce Południowej, Australii i Oceanii, Antarktyce), ósma poświęcona została obiektom podmorskim. Nazwy obiektów geograficznych, w ramach poszczególnych wykazów państw i terytoriów zawartych w pierwszych siedmiu częściach wykazu, ułożono z podziałem na 59 kategorii. Najwięcej obiektów z polskimi nazwami znajduje się w kategorii „miejscowości” – 5238. Jest to 40% wszystkich obiektów uwzględnionych w tych siedmiu częściach (łącznie wymieniono w nich nazwy dla 13003 obiektów), a wielkość tej kategorii wynika głównie z uwzględnienia nazw licznych miejscowości z obszarów Białorusi (1624 nazwy miejscowości), Litwy (836 nazw) i Ukrainy (1468 nazw), a zwłaszcza z terenów tych państw, które do II wojny światowej znajdowały się w granicach Polski – nazwy miejscowości z obszaru tych trzech państw stanowią 75% uwzględnionych w wykazie nazw miejscowości. Innymi najliczniejszymi kategoriami są: jednostki administracyjne z 1669 obiektami, rzeki – 667 nazw oraz góry (pasma, łańcuchy, itp.) – 592 nazwy. Obiektów wodnych (hydronimów) uwzględniono łącznie 1757 w 16 kategoriach, a obiektów ukształtowania terenu (oronimów) – 2480 w 21 kategoriach. W części ósmej, dotyczącej obiektów podmorskich, podano polskie nazwy dla 355 obiektów, a ułożono je z podziałem na 14 kategorii.

Szczegółowe omówienie tego wydawnictwa zostanie opublikowane na łamach „Polskiego Przeglądu Kartograficznego”.

Wszelkie zmiany w polskich nazwach geograficznych zawartych w wykazie będą systematycznie zamieszczane na stronie internetowej Komisji pod samym wykazem, jako jego aktualizacje.

K. Przyszewska przedstawiła informację o polsko-niemieckim posiedzeniu nazewniczym w Görlitz, które odbędzie się w dniach 3-4 marca. Weźmie w nim udział 7 osób z Polski oraz 26 osób z Niemiec, Austrii i Szwajcarii.

Przedstawiona została także informacja o posiedzeniu Prezydium Komisji, które odbyło się 25 stycznia. Na posiedzeniu tym przygotowane zostało sprawozdanie z prac Komisji w 2013 roku. Omówione zostały także potencjalne dalsze prace Komisji. W związku z zakończeniem prac nad „Urzędowym wykazem polskich nazw geograficznych świata”, co zajmowało większość czasu na posiedzeniach w ciągu ostatnich kilku lat, uznano, że należy przewidzieć prace, którymi Komisja zajmie się w najbliższych latach. W materiałach roboczych zostały zebrane propozycje prac, jakie pojawiały się na posiedzeniach Komisji w ciągu ostatnich kilku lat, a także wymieniono prace wynikające z dwóch rozporządzeń (dotyczącego KSNG oraz dotyczącego państwowego rejestru nazw geograficznych). Po omówieniu wykazu tych prac Prezydium wybrało te, które należałoby zacząć przygotowywać, m.in. słownik terminów, prace związane z rozszerzeniem wykazu polskich nazw geograficznych o nowe elementy (np. ustalenie przymiotników, dopełniaczy i miejscowników dla nazw, zapis endonimów w oryginalnych alfabetach i pismach), opracowanie map z nazwami zalecanymi przez Komisję, opracowanie zasad stosowania polskich nazw geograficznych świata.

W dalszej części tego punktu omówiono kwestie dotyczące niektórych nazw.

Władze Republiki Zielonego Przylądka zdecydowały, że nazwa tego państwa nie powinna być tłumaczona i w innych językach powinna mieć zawsze formę *Cabo Verde* – stosowania odpowiednich nazw zażądały na forum międzynarodowym. Zgodnie z tym żądaniem 24 października 2013 roku ONZ zmieniło używane nazwy tego państwa: angielską z *Republic of Cape Verde* na *Republic of Cabo Verde*; francuską z *République du Cap-Vert* na *République de Cabo Verde*; arabską z *Dżumhurijjat ar-Ras al-Achdar* na *Dżumhurijjat Kabu Firdi* (nazwy hiszpańska i rosyjska już wcześniej odpowiadały tym wytycznym); również amerykański Departament Stanu zaczął stosować nową formę nazwy. Komisja stanowczo stwierdziła, że polską nazwą jest *Republika Zielonego Przylądka* – nie może być ona zastępowana formą *Republika Cabo Verde*, a jakiegokolwiek próby takiej zmiany są niezgodne z tradycją stosowania polskich nazw państw (analogicznie jak wcześniejsze propozycje stosowania np. nazwy *Republika Côte d'Ivoire*).

Jedyną jednostką administracyjną Czech, dla której nie została ustalona polska nazwa, jest Kraj Vysočina. W czasie polsko-czeskiego spotkania nazewniczego, które odbyło się 8 listopada 2013 roku w Pradze, przedstawiciele Czech wyrazili zdziwienie, dlaczego dla tej jedynej jednostki nie mamy ustalonej nazwy polskiej, pomimo że jej tłumaczenie jest proste. Jednostka ta do kwietnia 2001 roku nazywała się po czesku *Jihlavský kraj*, kiedy to przyjęto dla niej nazwę *Vysočina*. Był to jedyny kraj Czech, w którego nazwie nie pojawiała się słowo „kraj”. Jednak w 2011 roku zmieniono ustawę o podziale administracyjnym Czech, a w nowelizacji tej zmieniono m.in. nazwę tego kraju, dodając do niej słowo „kraj” – od tego czasu nosi on zatem nazwę *Kraj Vysočina*. Nad przyjęciem dla tej jednostki polskiej nazwy

w postaci *Wysoczyna* lub *Wysoczyzna* Komisja dyskutowała na 33. posiedzeniu (10 października 2007 roku) i zdecydowała wówczas, że nie należy przyjmować polskiej nazwy. Teraz, po ponad pięciu latach i zmianie czeskiej nazwy tej jednostki postanowiono powrócić do kwestii ewentualnego ustalenia dla niej polskiej nazwy. Najpierw uznano, że nie powinno się tej nazwy tłumaczyć na *Wysoczyzna*, gdyż termin ‘wysoczyzna’ ma w geografii określone znaczenie i nie można go odnosić do obszarów wyżynnych w Czechach. Przyjęto, że korzystniejsze będzie stosowanie zapisu czeskiego polskimi literami – *Wysoczyna*. Dyskutowano także, czy w polskiej nazwie powinno się pojawić słowo „kraj”, a jeżeli tak, to czy zapisane małą, czy wielką literą. Ostatecznie, przez aklamację, postanowiono przyjąć dla tej jednostki egzonim w zapisie ***kraj Wysoczyna***.

Stany Zjednoczone i Kanada oficjalnie uznały, że akwen ograniczony wyspą Vancouver, składający się m.in. z Cieśniny Juan de Fuca, Puget Sound, Desolation Sound oraz Georgia Strait a mający powierzchnię ok. 18000 km² jest morzem i przyjął dlań nazwę *Salish Sea* (zatwierdzoną przez Geographical Names Board of Canada 7 sierpnia 2009 roku, wraz z formą francuską *Mer des Salish*; U.S. Board on Geographic Names zatwierdził tę nazwę 12 listopada 2009 roku, zaś 9 lutego 2010 roku nazwę morza przyjął parlament Kolumbii Brytyjskiej). Dotychczas Komisja dla wszystkich mórz ustalała polskie nazwy (czasami różniące się od nazwy oryginalnej wyłącznie przetłumaczeniem terminu „morze”, np. *Morze Timor*, *Morze Banda*, *Morze Sulu*, *Morze Arafura*), dlatego dyskutowano, czy ustalić polską nazwę również dla tego obiektu. Morze zostało nazwane od wspólnej nazwy rdzennej ludności zamieszkującej jego wybrzeża, której polska nazwa to *Salisze*. W związku z tym potencjalna polska nazwa to *Morze Saliszów* (dopełniacz, jak np. *Morze Łąptiewów*) lub *Morze Saliskie* (przymiotnik odetniczny, jak np. *Morze Celtyckie*). Można także wzorem innych nazw przyjąć formę *Morze Salish*, jednak ze względu na pojawiające się w niej *sh* nie byłaby ona zbyt korzystna. W czasie dyskusji zwrócono uwagę, że pod względem geomorfologicznym i hydrogeologicznym nie jest to morze. Z drugiej strony przypomniano, że niektóre akweny, które formalnie morzami nie są (np. według Międzynarodowej Organizacji Hydrograficznej), są traktowane jako morza (np. *Morze Kreteńskie*, *Morze Sargassowe*), zaś inne akweny są uznawane za zatoki (np. *Zatoka Meksykańska*, *Zatoka Perska*), choć hydrograficznie są to morza. Ostatecznie Komisja postanowiła nie przyjmować polskiej nazwy (3 głosy za wprowadzeniem polskiej nazwy, 9 przeciw, 4 wstrzymujące się), uznając, że geograficznie nie jest to morze, tylko inny akwen morski, dla którego polska nazwa nie jest potrzebna.

Wybrany pod koniec 2008 roku nowy prezydent Malediwów przeprowadził decentralizację kraju, w wyniku której ustanowiono 7 samorządowych prowincji oraz wydzieloną stolicę. W pierwszej połowie 2010 roku parlament jednak zmienił ustawę o decentralizacji w ten sposób, że jednostkami samorządowymi zostały atole (21, nie pokrywające się z naturalnymi atolami), a nie prowincje; prezydent jednak pozostawił prowincje jako jednostki administracji państwowej. Na 53. posiedzeniu (22 września 2010 roku), w czasie omawiania wykazu polskich nazw z obszaru Azji, Komisja przyjęła dla wszystkich tych prowincji egzonimy. W lutym 2012 roku stanowisko objął kolejny prezydent i już po niecałych trzech miesiącach urzędowania zdecydował o likwidacji prowincji. W związku z tym Komisja postanowiła, przez aklamację, skasować polskie nazwy prowincji: ***Górna Prowincja Południowa***, ***Górna Prowincja Północna***, ***Południowa Prowincja Środkowa***, ***Północna Prowincja Środkowa***, ***Prowincja Południowa***, ***Prowincja Północna*** oraz ***Prowincja Środkowa***. Zachowana została tylko nazwa dla jednostki *Male*. Obecne atole

administracyjne nazwane są literami lokalnego alfabetu (np. *Noonu Atholhu*, *Alifu Dhaalu Atholhu*) i nie wymagają wprowadzania polskich nazw.

1 stycznia 2014 roku została utworzona 10. prowincja Panamy – *provincia de Panamá Oeste*, wydzielona z *provincia de Panamá*. Ponieważ dotychczas był zalecany egzonim *Panama* dla prowincji, Komisja postanowiła, przez aklamację, wprowadzić także egzonim ***Panama Zachodnia*** dla nowopowstałej prowincji.

Dla Kirgistanu Komisja ustalała nazwy dla wszystkich jednostek administracyjnych – przyjęte są polskie nazwy dla siedmiu obwodów (*obwód batkeński*, *obwód czujski*, *obwód dżalalabadzki*, *obwód issykkulski*, *obwód naryński*, *obwód oszyński*, *obwód tałaski*) oraz dla miasta wydzielonego (*Biszkek*). Okazało się jednak, że Komisja pominęła jedną jednostkę administracyjną – miasto wydzielone Osz (kirg. *Ou uaarpy*, ros. *город Оу*) – istniejącą od kilku lat. Komisja postanowiła, przez aklamację, przyjąć dla niej pseudogzonim ***Osz***.

1 stycznia 2014 roku powstał w Niemczech 15. park narodowy – *Nationalpark Schwarzwald*. Ponieważ dla siedmiu niemieckich parków narodowych Komisja ustaliła polskie nazwy, dyskutowano, czy egzonim wprowadzić także dla tego. Zwrócono uwagę, że nazwę *Schwarzwald* można bez problemu odmieniać w języku polskim, jest także na tyle przyjęta, że istnieje od niej przymiotnik, wymieniany w słownikach z w pełni spolszczonym zapisem – *szwarcwaldzki* (ale analogiczne spolszczenie samego obiektu – *Szwarcwald* – nie jest przez Komisję zalecane). Pojawiały się także głosy, że wprowadzanie polskiej nazwy nie jest konieczne. W pierwszym głosowaniu Komisja uznała, że należy wprowadzić polską nazwę (12 głosów za wprowadzeniem nazwy, 1 przeciw, 3 wstrzymujące się), zaś w drugim głosowaniu ustalono, że wprowadzona nazwa będzie miała formę ***Park Narodowy Schwarzwald*** (8 głosów za nazwą w formie *Park Narodowy Schwarzwald*, 5 głosów za nazwą w formie *Szwarcwaldzki Park Narodowy*, 3 głosy wstrzymujące się).

W ostatniej części tego punktu omówiono kwestie związane z językami urzędowymi państw i jednostek administracyjnych.

W dotychczasowych wykazach nazw jako jeden z języków urzędowych Fidżi podawany był „hindustani”, gdyż w poprzedniej konstytucji jako jeden z trzech języków urzędowych wymieniony był „Hindustani language”. W 2013 roku została przyjęta nowa konstytucja, w której język ten wymieniono raz pod nazwą „Hindi language” a raz pod nazwą „Fiji Hindi language”. Język hindi używany na Fidżi nie jest tożsamy z właściwym hindi – jest to język, którego podstawą jest hindi oraz inne języki północnych Indii (urdu, bhodźpuri, awadhi, ćhattisgarhi, magahi, maithili), ma dużą domieszkę angielskiego i trochę z języka fidżi. Różna od hindi właściwego jest także wartość fonetyczna niektórych liter. Język ten zapisywany jest zarówno pismem dewanagari, jak i alfabetem łacińskim – tekst konstytucji zapisany jest jednak tylko pismem dewanagari. Wpływ angielskiego jest znaczący zwłaszcza w terminologii, np. wg tekstu konstytucji państwo nosi w lokalnym hindi nazwę *Ripablik āph Phījī* (trl.), *Ripablik af Fidżi* (trb.), co jest transkrypcją nazwy angielskiej, a nie nazwę *Fijī Gaṇarājya* (trl.), *Fidżi Gaṇarādźja* (trb.), jak jest w hindi i jak dotychczas Komisja podawała w wykazach. A. Karp wyjaśnił, że jest to znacznie uproszczony wariant języka hindi – język robotników, którzy zostali sprowadzeni na wyspy w czasie panowania brytyjskiego. Komisja zastanawiała się, czy zmienić nazwę tego języka stosowaną w publikacjach – po dyskusji postanowiono, przez aklamację, stosować dla tego języka nazwę „hindi fidżyjskie”. Uznano także, że na razie nie ma potrzeby opracowania tabel latinizacyjnych dla zapisu tego języka –

A. Karp wyjaśnił, że byłyby to uproszczona wersja zasad dla języka hindi, ponadto zapis w tym języku stosowany jest w publikacjach Komisji tylko dla kilku nazw.

5 grudnia 2013 r. Trybunał Konstytucyjny Mołdawii uznał, że językiem urzędowym tego kraju jest język rumuński, a nie mołdawski. Rumuński jako język urzędowy określony został w deklaracji niepodległości z 1991 r., mołdawski zaś (jako język urzędowy) wymieniono w konstytucji z 1994 r. – Trybunał Konstytucyjny dał pierwszeństwo zapisom deklaracji niepodległości uznając, że należy ją traktować jako integralną część preambuły konstytucji. Na urzędowych stronach (m.in. parlamentu, prezydenta, rządu, MSZ, Trybunału Konstytucyjnego) już od dłuższego czasu stosowany jest, przy wyborze wersji językowej, zapis „română”, a nie „moldovenească”. Academia de Științe a Moldovei (Akademia Nauk Mołdawii) od lat twierdziła, że w Mołdawii stosowany jest język rumuński, a nie mołdawski – w 2000 r. uznała, że w Mołdawii powinny obowiązywać wszystkie zasady ortograficzne przyjęte w Rumunii dla języka rumuńskiego, w tym reforma ortografii z 1993 r.; formalnie rumuńskie zasady ortograficzne Akademia wprowadziła jako obowiązujące w Mołdawii w latach 2010-11. Komisja uznała, przez aklamację, że nazwy geograficzne z obszaru Mołdawii będą podawane po rumuńsku, a rumuński będzie podany jako język urzędowy tego państwa. Ponadto uznano, że należy wprowadzić drobne zmiany w pisowni nazw z obszaru Mołdawii – dotychczasowy zapis przez Ț i Ș (T i S z cédille) zamieniony zostanie na zapis Ț i Ș (T i S z przecinkiem), terminy rodzajowe w nazwach zostaną dostosowane do rumuńskiej ortografii (np. *cîmpia* w nazwach nizin zostanie zamieniona na *câmpia*). Nie zmieniony zostanie natomiast na razie zapis nazw własnych, gdyż zmiany ortografii często nie są automatycznie wprowadzane dla tego rodzaju nazw – tu zmiany zostaną wprowadzone, jeżeli uzyska się potwierdzenie oficjalnego stosowania nowego zapisu (stąd np. nazwa rzeki *Bîc* na razie nie będzie w wykazach Komisji zamieniona na *Bâc*).

Przedmiotem dyskusji była również nazwa języka stosowanego w Naddniestrzu. Według władz separatystycznych jest to język mołdawski, w dodatku oficjalnie zapisywany wyłącznie cyrylicą. Dla terytoriów separatystycznych dotychczas Komisja podawała nazwy zarówno w języku urzędowym państwa, za którego część dany obszar jest uznawany, jak i w językach traktowanych jako urzędowe przez władze separatystyczne. Dla obiektów z Naddniestrza należałoby w związku z tym podawać nazwy w czterech językach: rumuńskim (oficjalnym Mołdawii) oraz mołdawskim, rosyjskim i ukraińskim (języki uznawane za urzędowe przez władze lokalne), przy czym dla mołdawskiego należałoby podać zapis w transkrypcji i transliteracji. Komisja uznała jednak, że nie ma sensu podawania zarówno nazw po rumuńsku, jak i po mołdawsku, zwłaszcza że transliteracja z mołdawskiego zapisywanego cyrylicą byłaby tożsama z zapisem rumuńskim, zaś polska transkrypcja fonetyczna dla mołdawskiego nie jest obecnie ani stosowana, ani potrzebna – dlatego podane będą tylko nazwy rumuńskie.

Dyskutowano także, jakie stosować zasady latynizacji dla języków kazachskiego, kirgiskiego i mongolskiego, mających w niektórych regionach Chin status języków urzędowych. W wykazie egzonimów zostały wymienione nazwy obiektów z obszaru Chin mających endonimy w tych językach. Dotychczas Komisja stosowała dla tych nazw zasady z Kazachstanu, Kirgistanu i Mongolii, czyli takie, jakby te nazwy były zapisywane cyrylicą. Jednak w Chinach dla kazachskiego i kirgiskiego stosowany jest oficjalnie alfabet arabski, a dla mongolskiego alfabet mongolski – zapis w transliteracji (a w niektórych przypadkach i w transkrypcji) z tych alfabetów będzie inny niż z cyrylicy. W Chinach dla tych języków stosowane są osobne zasady latynizacji, dla języka mongolskiego nawet formalnie przyjęte

przez ONZ (w odróżnieniu od dotychczas nieprzyjętych zasad dla mongolskiego z Mongolii zapisywanego cyrylicą). Wadą takiego rozwiązania jest stosowanie różnych zasad dla tego samego języka, zaletą zaś przyjęcie systemu, który na terenie Chin jest faktycznie stosowany (dla kirgiskiego i kazachskiego Komisja stosuje transliterację ISO, która w praktyce nie jest używana). Po dyskusji uznano, że dla języka mongolskiego w Chinach zapisywanego pismem mongolskim należy opracować osobną tablicę latynizacyjną. Stwierdzono, że osobne tablice warto opracować także dla języków kazachskiego i kirgiskiego zapisywanych pismem arabskim, z tym że nie jest to sprawą priorytetową.

W wykazach podawane są endonimy w językach lokalnych zapisywanych niełacińskimi systemami pisma, dla których Komisja nie przyjęła formalnie zasad latynizacji – czasami są to tylko zapisy w transliteracji (np. dla tatarskiego, czy jakuckiego w Rosji), czasami również w transkrypcji (np. dla malajalam, czy gudżarati w Indiach). Dyskutowano, czy należy w planach pracy Komisji na przyszłe lata uwzględnić opracowanie zasad dla najważniejszych z lokalnych języków urzędowych:

- Indie (ważniejsze języki urzędowe stanów: malajalam – Kerala, kannada – Karnataka, telugu – Andhra Pradesh, orijski – Orisa, gudżarati – Gudżarat, Daman i Diu, Dadra i Nagarhaweli, pendżabski (w Indiach ma osobne pismo, w Pakistanie zapisywany pismem arabskim) – Pendżab, Czandigarh, marathi – Maharasztra; ewentualnie także: kaszmirski – Dżammu i Kaszmir, konkani – Goa, ćhattisgarhi – Chhattisgarh, asamski – Asam, manipuri – Manipur),
- Rosja (ważniejsze języki urzędowe republik: tatarski, baszkirski, jakucki, czeczeński, osetyjski; ewentualnie także dla pozostałych języków republik: abazyjski, adygejski, ałtajski, buriacki, inguski, kabardyjsko-czerkieski, kałmucki, karaczajsko-bałkarski, komi, maryjski, mordwiński, nogajski, tuwiński, udmurcki, chakaski, czuwaski),
- Ukraina (krymskotatarski),
- Chiny (tybetański, ujgurski),
- Kanada (inuktitut),
- Słowacja (rusiński – karpatorusiński),
- Serbia (rusiński – pannońskorusiński),
- Maroko (berberski),
- Gruzja (abchaski),
- Pakistan (sindhi).

Uznano, przez aklamację, że warto systematycznie przygotowywać takie tablice, zaczynając od tych języków, w których najwięcej nazw zostało uwzględnionych w wykazach.

Ad 4. Prezydium Komisji przedstawiło projekt sprawozdania z działalności Komisji w 2013 roku. W sprawozdaniu zawarto informacje o zadaniach wykonanych zgodnie z planem pracy na 2013 rok oraz o zadaniach uwzględnionych w planie pracy, lecz niezrealizowanych. Komisja zaproponowane sprawozdanie przyjęła jednogłośnie (16 głosów za), bez wprowadzania doń poprawek.

Ad 5. Przedstawione zostały zasady latynizacji zapisu języka łemkowskiego. Zasady te zostały opracowane przez Helenę Duć-Fajfer, która zaproponowała przyjęcie systemu opartego na zasadach przyjętych w ortografii polskiej Rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 30 maja 2005 r. i opracowanych przez analogię do

transkrypcji i transliteracji innych języków wschodniosłowiańskich zgodnie z Polską Normą PN-70, N-01201 i uchwałami Komitetu Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk z 20 stycznia 1956 roku. Komisja przyjmuje zasady latynizacji dla języka łemkowskiego, który w odniesieniu do lokalnego nazewnictwa geograficznego stosowany jest wyłącznie w Polsce, gdyż rozporządzenie o państwowym rejestrze nazw geograficznych określa, że w rejestrze tym nazwy w językach mniejszości w Polsce zapisane będą także w formie zlatynizowanej zgodnie z zasadami przyjętymi przez Komisję.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji zapisu języka łemkowskiego ma postać:

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
А а	a	a	Н н	n	n
Б б	b	b	О о	o	o
В в	v	w	П п	p	p
Г г	h	h	Р р	r	r
Ґ ґ	g	g	С с	s	s
Д д	d	d	Т т	t	t
Е е	e	e	У у	u	u
Є є	je	je ¹ , e ² , ie ³	Ф ф	f	f
Ж ж	ž	ž	Х х	ch	ch
З з	z	z	Ц ц	c	c
І і	i	i ⁴ , ji ⁵	Ч ч	č	cz
И и	y	y	Ш ш	š	sz
Ы ы	ŷ	y	Щ щ	šč	szcz
Й й	j	j	Ю ю	ju	ju ¹ , u ² , iu ³
К к	k	k	Я я	ja	ja ¹ , a ² , ia ³
Л л	l	l ⁶ , l ⁷	Ь ь	'	- ⁸ , i ⁹ , ' ¹⁰
М м	m	m	Ъ ъ	"	- ¹¹

¹ na początku wyrazu, po samogłoskach oraz po ь, ь

² po л

³ po innych spółgłoskach

⁴ na początku wyrazu oraz po wszystkich literach z wyjątkiem ь

⁵ po ь

⁶ przed e, i, я, ю, ь oraz w połączeniu лл

⁷ w pozostałych przypadkach

⁸ pomija się po л oraz przed: a, y, e, я, ю

⁹ przed o (po л – także wówczas, gdy występuje przed o – pomija się)

¹⁰ w pozostałych przypadkach oddaje się jako znak zmiękczenia: w połączeniach oddaje się jako: зь = ž, нь = ŋ, сь = ś, ць = č; w pozostałych przypadkach jako ' zamieszczane po literze, np. ть = t', дь = d'

¹¹ twardy znak w transkrypcji do niedawna zaznaczany był apostrofem i jotowaniem w następnej głosce (np. зьїзд – z'jizd, бье – b'je, обье́днання – ob'jednania) lub tylko samym jotowaniem; obecnie w przetranskrybowanym zapisie jest pomijany a jego istnienie zaznacza się tylko jotowaniem następującej po nim głoski (np. зьїзд – zjizd, бье – bje, обье́днання – objednania)

Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji zapisu języka łemkowskiego.

Następnie omówiono zasady latynizacji zapisu języka hebrajskiego. Komisja dotychczas nie przyjmowała oficjalnie zasad transliteracji i transkrypcji dla tego języka, jednak w wykazach konsekwentnie stosowany jest system Akademii Języka Hebrajskiego z 1957 roku przyjęty przez ONZ w 1977 roku oraz polska transkrypcja fonetyczna. System transliteracji został zmodyfikowany przez Akademię w 2006 roku, a następnie w 2007 roku został on formalnie przyjęty przez ONZ i jest on oficjalnie używany w Izraelu (m.in. przez Survey of Israel), jednak Komisja uznała, że zalecany będzie starszy system mający więcej

zalet. Przygotowane tablice latynizacyjne, opracowane przez Romana Marcinkowskiego, jedynie systematyzują dotychczas stosowane zasady i nie wprowadzają w nich znaczących zmian.

Zaproponowana tablica transkrypcji i transliteracji zapisu języka hebrajskiego ma postać:

Spółgłoski

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
א	' ⁴	' ⁵	ל	l	l
ב	b	b	מ	m	m
ב ¹	v	w	נ	n	n
ג	g ²	g	ס	s	s
ד	d ²	d	ע	' ⁷	' ⁸
ה	h, ⁶	h, ⁶	פ	p	p
ו	w	w	פ ¹	f	f
ז	z	z	צ	z	c
ח	h	ch	ק	q	k
ט	t	t	ר	r	r
י	y	j	ש	sh	sz
כ	k ³	k	ש	s	s
כ ¹	kh ³	ch	ת	t	t

Litery dodatkowe stosowane do zapisu wyrazów obcego pochodzenia (niehebrajskich)

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
ג'	j	dź	ת ¹⁰	th	s
ז'	zh	ż	ח ¹¹	kh	ch
צ'ץ	ch	cz	ס ¹²	ş	s
ד' ⁹	dh	z	ע'ר ¹³	gh	gh

Samogłoski¹⁴

	transliteracja	transkrypcja		transliteracja	transkrypcja
א	a	a	א	i	i
א	a, o ¹⁵	a, o ¹⁵	א	i	i
א	a	a	א	o	o
א	o	o	ו	o	o
א	e, é ¹⁶	e	ו	u	u
א	e	e	א	u	u
א	e	e	א	e ¹⁷	e ¹⁷

¹ Nie występuje na początku nazwy, a ściślej mówiąc na początku sylaby.

² Na początku wyrazu, a ściślej mówiąc na początku sylaby (po szwa spoczywającym *shva nah* oznaczającym brak samogłoski) ta spółgłoska przyjmuje kropkę nazywaną dageszem słabym – *dagesh qal*.

³ Forma końcowa litery.

⁴ W transliteracji znak ' (jako oznaczenie litery א) oddziela dwie występujące po sobie samogłoski lub spółgłoskę i samogłoskę, a pomija się go na początku i na końcu wyrazu.

⁵ W uproszczonej polskiej transkrypcji znak ' (jako oznaczenie litery א) powinno się zaznaczać tylko wówczas, gdy jest wokalizowany, tzn. występuje pomiędzy dwiema samogłoskami. Wyjątek stanowi *alef*, który transkrybuje się jako *a* na początku wyrazu w rodzajniku arabskim *al-* (-ال), spotykanym w nazwach pochodzenia arabskiego, np. בִּיר אַל-מַכְסוּר → Bir al-Maksur.

⁶ ה na końcu wyrazu pomija się w zapisie, jeśli nie jest wokalizowane lub nie posiada kropki zwanej *mapikem*.

⁷ W transliteracji znak ' stosuje się jako oznaczenie litery א (*ajin*), oddziela on dwie występujące po sobie samogłoski lub spółgłoskę i samogłoskę, a pomija się go na początku i na końcu wyrazu. Samogłoskę 'a' (tzw. *patah furtivum*) występującą pod א na końcu wyrazu (jeśli w poprzedzającej sylabie występuje inna samogłoska niż *patah*) zapisuje się przed tą spółgłoską zgodnie z wymową (podobnie pod ה i ו zwłaszcza z *mapikiem*).

Często jednak na mapach א i ו zaznacza się tym samym znakiem '.

⁸ W uproszczonej polskiej transkrypcji zaznacza się tylko wówczas, gdy ו jest wokalizowany, tzn. występuje pomiędzy dwiema samogłoskami.

⁹ Stosowane do zapisu nazw arabskich, odpowiada literze ذ.

¹⁰ Stosowane do zapisu nazw arabskich, odpowiada literze ث.

¹¹ Stosowane do zapisu nazw arabskich, odpowiada literze خ.

¹² Stosowane do zapisu nazw arabskich, odpowiada literze ص.

¹³ Stosowane do zapisu nazw arabskich, odpowiada literze غ.

¹⁴ Alef (א) służy tu jako przykład dowolnej spółgłoski.

¹⁵ Samogłoskę *kamac* 'a' w sylabie zamkniętej nieakcentowanej (*kamac katan*) wymawia się i zapisuje jako 'o'.

¹⁶ Na niektórych mapach akcentowana samogłoska *cere* zaznaczana jest jako 'é'.

¹⁷ Samogłoską 'e' jest szwa ruchome (*szwa na*), czyli zgłoskotwórcze, tworzące sylabę, którą zwykle rozpoczyna, w przeciwieństwie do szwa spoczywającego (*szwa nach*), które oznacza (tak jak *sukun* w języku arabskim) brak samogłoski. Ten drugi rodzaj szwa pomija się w transliteracji i transkrypcji.

Duże i małe litery

W języku hebrajskim nie rozróżnia się dużych i małych liter. Nawiązując do konwencji europejskich, w nazwach własnych piszemy dużą literą wszystkie wyrazy znaczące.

Zaimek określający (determinatyw) *he hajedi 'a* zapisuje się w transliteracji wielką literą bez dywizu bez względu na to czy występuje na początku nazwy czy w środku, np. *Ha'Ogen* (ה'עגן), *Har HaKarmel* (הר הכרמל). W transkrypcji zaś zapisuje się go z dywizem. Jeśli *he hajedi 'a* znajduje się w pierwszym wyrazie nazwy własnej, to zapisuje się je wielką literą i występujący po nim wyraz również wielką literą, np. *Ha-Ogen*. Jeśli determinatyw znajduje się w kolejnych wyrazach, to w transkrypcji zapisuje się go małą literą, a wyraz występujący po nim wielką literą, np. *Har ha-Karmel*. Podobnie zapisuje się przyimki i spójniki pisane w piśmie hebrajskim łącznie z następnym wyrazem, np. *Riszon le-Cijjon*, a w transliteracji *Rishon LeZiyyon* (רִישׁוֹן לְצִיּוֹן). Rodzajnik *al-* (אל-), czasem zapisywany jako *el-* (ל-), stosowany w nazwach pochodzenia arabskiego, zapisywany jest oryginalnie ze znakiem *makef* (pozioma linia na górnej wysokości liter, czasami tak jak dywiz w piśmie łacińskim), również z dywizem zapisuje się go w transkrypcji stosując wielką literę tylko wtedy, gdy znajduje się na początku nazwy, w innym przypadku zapisuje się go małą literą, np. *Umm el-Fahm*, *Umm el-Fachm* (אֵם אֶל-פַּחַם).

Pozostałe uwagi

Mimo iż w wymowie współczesnego języka hebrajskiego nie stosuje się geminacji (podwojenia) spółgłosek, to jednak uwzględnia się ją w rzeczownikach własnych (zwłaszcza nazwach geograficznych, w tym arabskiego pochodzenia). Dodanie kropki nazywanej dageszem mocnym (*dagesh hazak*) do spółgłoski podwaja jej wartość (także spółgłoska z grupy *begadkefat*, jeśli zawiera dagesz mocny), co zaznacza się przez dwukrotne zapisanie tej litery. Ta zasada nie stosuje się do spółgłosek gardłowych oraz spółgłoski *resh* (ר).

Iloczas samogłosek hebrajskich ze współczesnego punktu widzenia uważa się za anachronizm. Dlatego też nie ma problemu z zapisem samogłosek.

Jeśli wyraz kończy się spółgłoską gardłową ו, ה lub ח z *mapikiem*, to zwykle występuje tam *patach furtivum*, czyli 'a' (*patach* – א) wymawiany wyjątkowo przed spółgłoską, dlatego należy to 'a' zapisać przed spółgłoską, a nie jak zwykle po spółgłosce zarówno w transliteracji jak i transkrypcji, np. חַיִּיךְ w transliteracji *ruah*, a w transkrypcji *ruach*.

Spółgłoska ו (*waw*) może oznaczać także samogłoskę 'o' (*cholam male* – ו) lub 'u' (*szuruk* – ו), również zapisana z dageszem ו może oznaczać zarówno podwojenie spółgłoski (*ww*), jak i samogłoskę 'u' (*szuruk*). *Waw* spółgłoskowe w tekście wokalizowanym opatrzone jest samogłoską, bez dodatkowej samogłoski oznacza samogłoskę 'u' (*szuruk*).

Jeśli spółgłoski ש (*sin*) lub שׁ (*szin*) nie mają dodatkowej wokalizacji, to oznacza to, że znak diakrytyczny, czyli kropka stawiana u góry po lewej stronie *sin* oznacza również samogłoskę 'o' (*cholam* – א) – jedyną samogłoskę w systemie tyberiadzkim stawianą nad literą. Podobnie jest z kropką po prawej stronie litery *szin*.

Znak *gersesz* (cudzysłów pojedynczy) stosuje się w piśmie hebrajskim przy skrócie jednego wyrazu, np. א (zamiast אָל) lub ח (zamiast חַיִּיךְ); w latinizacji oddaje się go jako kropkę. Znak podwójny *gerszajim* stosuje się przy skracaniu grup wyrazów, np. א"א (zamiast אָל אָל) lub א"ח (zamiast אָל חַיִּיךְ). Skróty hebrajskie stanowią bardzo charakterystyczną i nieodzowną część tego języka, a ich odwzorowanie w innych

językach jest wyjątkowo trudne, a nawet niemożliwe. W przypadku dwuczłonowych nazw geograficznych można inicjały nazw hebrajskich zastąpić łacińskimi literami, np. wspomniane תֵּל אָבִיב (ת"א) jako T.A. (Tel Awiw).

W oryginale pozioma kreska łącząca wyrazy (*makef*) powinna być zamieszczona na górnym poziomie liter (np. בַּרְבַּר), jednak najczęściej latynizacja upraszcza zapis, który oddaje się jak dywiz (bar-bar). Zdarza się czasami, że w jednej nazwie stosuje się zarówno *makef* jak i dywiz (np. תֵּל אָבִיב-יָפוֹ), częściej jednak *makef* się opuszcza (תֵּל אָבִיב-יָפוֹ) i tak też stosuje się to w latynizacji (Tel Awiw-Jafo).

Komisja przez aklamację przyjęła zaproponowane zasady transkrypcji i transliteracji zapisu języka hebrajskiego.

Ad 6. Dyskutowano nad opracowaniem recenzji wykazu obcojęzycznych form nazw ważniejszych obiektów geograficznych położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w języku rosyjskim. Zrecenzować wykaz mają A. Czerny oraz T. Wites. Ustalono, że nie należy wprowadzać własnych form nazw rosyjskich (np. *Кракыѳ*) tylko stosować tradycyjne, zestandaryzowane przez rosyjską służbę kartograficzną, nazwy rosyjskie (np. *Кракое*).

W przypadku wykazu nazw w języku niemieckim zwrócono uwagę, że zastosowano w nim uproszczoną pisownię nazw, w której pominięto polskie znaki diakrytyczne – jednak w publikacjach niemieckich takie znaki w polskich nazwach nie są pomijane i takie upraszczanie zapisu jest zdecydowanie niewskazane. Zauważono także, że pominięto cały szereg tradycyjnych nazw niemieckich, powszechnie stosowanych w atlasach (w tym szkolnych) i na mapach (w tym turystycznych wydawanych w Polsce), w publikacjach geograficznych, encyklopediach, leksykonach (np. *Liegnitz* dla Legnicy, *Grünberg* dla Zielonej Góry, *Swinemünde* dla Świnoujścia) – takie postępowanie spowoduje, że zaproponowany wykaz, jako pozbawiony wielu istotnych nazw, nie będzie w praktyce stosowany. Uznano, że wykaz ten należy w całości zweryfikować na podstawie publikacji niemieckich (najistotniejsze są tu publikacje StAGN, słownik Dudena i atlasy szkolne).

Do opracowania wykazu w języku hiszpańskim zaproponowano p. Małgorzatę Szymańską.

Ad 7. Rozpoczęto dyskusję nad opracowaniem aneksu do „Urzędowego wykazu polskich nazw geograficznych świata” zawierającego nazwy budowli. Dotychczas Komisja przyjęła polskie nazwy dla 412 budowli. Nazwy te były przyjmowane w niekonsekwentny sposób, np. dla Egiptu przyjęto 53 nazwy, często wprowadzając polskie nazwy będące tłumaczeniami nazw arabskich, niespotykane w zwykłym użyciu (np. w przewodnikach turystycznych), zaś dla Ukrainy czy Litwy przyjęto zaledwie po kilkanaście egzonimów (odpowiednio 13 i 16), pomimo, że każdy zabytkowy obiekt w Wilnie lub Lwowie ma utrwaloną polską nazwę stosowaną w przewodnikach i w wielu innych publikacjach.

Prezydium Komisji zaproponowało, aby nie opracowywać wykazu tych nazw.

W czasie dyskusji pojawiła się propozycja, aby zamieścić wykaz tylko tych 412 dotychczas zestandaryzowanych nazw. Inną propozycją było, aby opracować wykaz tylko dla części z obiektów (geograficznych, np. ulic, placów, mostów), pominąć zaś nazwy pojedynczych budowli, czy obiektów kulturowo-historycznych (np. parków, pól bitew). Proponowano także opracowanie wykazu tylko najważniejszych z dotychczas przyjętych obiektów (wykaz 100-200 nazw), a także wprost przeciwnie – opracowanie wykazu o kilkukrotnie większej objętości.

K. Przyszewska poinformowała, że dotychczas nikt nie zwracał się do Komisji z pytaniami dotyczącymi urzędowych nazw budowli (pytań dotyczących nazw innych obiektów geograficznych jest natomiast sporo), co może oznaczać, że nazwy te nie są istotne dla użytkowników.

Podkreślono także, że zgodnie z obecnymi wymaganiami należy podawać współrzędne geograficzne tych obiektów – osoby określające współrzędne mogą mieć problemy z poprawnym zidentyfikowaniem danego obiektu.

Ostatecznie postanowiono przez głosowanie zdecydować, czy w ogóle opracowywać wykaz, zaś jego zakres przyjąć ewentualnie później. Za opracowywaniem wykazu nazw budowli opowiedziało się 9 członków Komisji, przeciw było 5, zaś 1 wstrzymał się od głosu.

Postanowiono w związku z tym, że na kolejnym posiedzeniu Komisji przygotowane zostaną założenia redakcyjne urzędowego wykazu polskich nazw budowli. Członkowie Komisji proszeni są o zgłaszanie propozycji do tych założeń redakcyjnych – na posiedzenie nie będzie przygotowywana wstępna, robocza wersja tych założeń.

Termin kolejnego posiedzenia Komisji ustalono wstępnie na 23 kwietnia 2014 roku.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Wiceprzewodniczący Komisji
mgr Maciej Zych

Przewodnicząca Komisji
prof. dr hab. Ewa Wolnicz-Pawłowska